

Kao deo svog Akcionog plana za sirovine, Evropska komisija nastoji da stvori uslove za više rudarstva u Evropi ubeđujući javnost da rudarstvo može biti „zeleno“. „Zeleno rudarstvo“ je oksimoron koji dobija na snazi u EU i gura rizičan narativ o ekološki destruktivnom sektoru. Na severu Portugalije, ova bitka narativa zauzima središnje mesto.

Rudarstvo dominira, eksploatiše i zagađuje, potiskujući druge načine života sa zemljom. U zemljama sa niskim prihodima to može biti smrtonosno. Aktivisti, civilno društvo i osnovni pokreti bili su glasni i jasni u vezi s opasnostima koje predstavlja rudarski sektor, ali čini se da ih malo političara sluša. U Evropskoj uniji, Evropska komisija i rudarski operateri su jasno svesni problema. Ali osim ako vaša zajednica nije ciljana kao sledeći rudarski projekat koji bi navodno trebalo da ispuni klimatske ciljeve EU, verovatno niste svesni koliko rudarstvo može biti destruktivno.

Prošlog meseca, portugalsko predsedavanje EU organizovalo je evropsku konferenciju o takozvanom zelenom rudarstvu u Lisabonu. Samo je jedna organizacija civilnog društva, EEB, bila pozvana na ono što je sve izgledalo kao industrijska konvencija, a ne na zeleni forum o politici.

Međutim, izvan mesta događaja, preko stotine aktivista iz osnovnih pokreta i građanskih organizacija protestovalo je zbog konferencije i projekata rudarstva litijuma na severu Portugalije, podržanih od vlade – uprkos ograničenjima COVID-a.

Da bi stekli socijalnu dozvolu za rad, političari i industrija izazivaju prethodne reakcije civilnog društva na rudarske projekte izjednačavanjem rudarstva sa obnovljivim tehnologijama. Čak i podsticanje zabrinutosti zbog toksičnih posledica kontinuiranog ekstraktivizma smatra se glupim. Kada se zajednice bore za svoje pravo da odlučuju o svojoj budućnosti, etiketirane su kao osobe koje pate od slučaja nimbizma. Portugalski državni sekretar za energetiku, Žoao Galamba, čak je išao toliko daleko da je pomenuo da su „oni koji su protiv mina protiv života“. Ova moja prepirka odnosi se na unosan posao i zapravo podriva energetske tranzicije. Potrebno je izgraditi novu infrastrukturu sa niskim emisijama ugljenika kako bi se omogućilo udaljavanje od fosilnih goriva, što znači novac.

Litijum

Na primer, litijum je jedan od najtraženijih metala za tehnologije sa niskim sadržajem ugljenika, a Evropa je skoro 100 odsto zavisna od litijuma iz baterija iz trećih zemalja, posebno Čilea. Često se navodi podatak da će do 2030. godine, pod „uobičajenim poslovanjem“, Evropi trebati oko 18 puta više litijuma i do 60 puta više do 2050. Stoga, da bi prešla na obnovljive tehnologije i bila konkurentna, Evropa želi da se poveća ponuda kako bi se izbegla uska grla, tačno u sopstvenom dvorištu. Ali ova strategija dolazi sa ozbiljnom

zabrinutošću. Planinski region Barroso, na primer, nalazi se na najvećim ležištima litijuma u zapadnoj Evropi, ali se takođe nalazi na 400 metara od zajednice Covas do Barroso, u opštini Boticas. Čak je i gradonačelnik Botikasa, Fernando Kueiroga, otvoreno govorio protiv projekta zbog zagađenja, vode i briga za životnu sredinu. Takođe se plaši negativnog uticaja koji bi to imalo na poljoprivredni, gastronomski i seoski turizam u regionu. Prema Savannah Resources, rudarskom operateru koji stoji iza Minas Do Barrosoa, rudnik bi tokom svog života od 15 do 20 godina generisao 1,3 milijarde evra prihoda.

Prekomerna potrošnja

Što se tiče pomoći EU da ispuni svoje potrebe, projekat bi obezbedio samo 5 do 6 procenata predviđenih evropskih potreba za litijem 2030. Studija koju je Univerzitet Minho sproveo za Savannah Resources pokazala je da bi proizvodnja litijuma u ovom rudniku bila „nedovoljna kako bi se zadovoljila potražnja za litijumskim derivatima za proizvodnju baterija u Evropi “. Ovaj region je jedan od samo sedam u Evropi koji se našao na listi Organizacija za hranu i poljoprivredu sa globalno važnim sistemima poljoprivrednog nasleđa. Ovde zajednice koriste „vrlo malo viškova gde je] nivo potrošnje stanovništva relativno nizak u poređenju sa drugim regionima u zemlji“, kako pokazuje veb lokacija FAO-a. U doba prekomerne potrošnje koja vodi ekološku krizu, ironično je da su zajednice sa malim uticajem ciljane na zeleni rast. Ako se projektu Mina do Barroso dozvoli da nastavi, ponosno poljoprivredno nasleđe u regionu bi bilo podrivano i sigurno bi izgubilo međunarodno priznanje.

Sa dodatnih 30 miliona električnih vozila koja planiraju da pođu evropskim putevima do 2030. godine, ne treba da čudi što zajednice na terenu ne žele da njihova zemlja postane sledeća zona žrtvovanja koja će hraniti mahovitost EV-a. U Evropi postoje još tri predložena rudarska projekta gde su takođe izraženi zabrinutosti za životnu sredinu, uključujući Caceres u Španiji. Iberijski poluostrvo je glavna meta rudarskih kompanija. U Španiji postoji oko 2.000 potencijalnih licenci za nove rudarske projekte. U slučaju Portugalije, 10 odsto teritorije zemlje već je pod rudarskim koncesijama. U severnim portugalskim regionima situacija je zabrinjavajuća zbog zabrinutosti da bi rudnici na otvorenom mogli biti dozvoljeni čak i u blizini zaštićenih područja, kao u slučaju Serra d'Arga. Projekat Mina do Barroso sada prolazi kroz javne konsultacije za procenu uticaja na životnu sredinu. Uprkos retorikama vlade i industrije da će učešće javnosti biti poštovano i da će potrebe lokalnih zajednica biti zadovoljene, lokalne organizacije i aktivisti nisu uvereni. U januaru 2021. godine, jedna nevladina organizacija podnela je zahtev za informacije o životnoj sredini portugalskom ministarstvu zaštite životne sredine, ali joj nije odobren pristup.

Poricanje

Isti zahtev je poslat u martu kompaniji Savannah Resources, ali kompanija je to takođe odbila. Iako je Komisija za pristup administrativnim dokumentima (CADA) izdala izveštaj u kojem se navodi da bi zahtevane informacije o životnoj sredini trebalo odmah učiniti dostupnim, portugalske vlasti odlučile su da taj zahtev ignorišu. Samo su neki dokumenti bili dostupni tokom javnih konsultacija i skoro tri nedelje nakon početka konsultacija. Nedostatak pristupa informacijama držao je civilno društvo i lokalne zajednice u mraku i izgubili su oko 3 dragocena meseca. U proteklih mesec dana morali su da ispituju više od 6.000 dokumenata. Zvanična žalba podneta je u kontekstu Arhuske konvencije, koja štiti pravo na pristup informacijama o životnoj sredini, zbog tvrdnji o namernom odbijanju pristupa informacijama.

Sudovi

Slučaj je već pred portugalskim sudovima i državnim tužiocem. Kraj perioda javnih konsultacija za procenu uticaja na životnu sredinu trebao je da se završi 2. juna, istog dana kada je Evropska unija pokrenula zajedničku izjavu „Da životu, ne rudarstvu“, ali javni pritisak zbog nepravilnosti primorao je portugalske vlasti da produžiti period konsultacija do 16. jula. Zeleno rudarstvo se odnosi na uverenje da ekonomski rast možemo odvojiti od uticaja životne sredine, međutim, ovaj način razmišljanja zanemaruje veće pitanje i na kraju će imati nepovratne posledice na životnu sredinu. Možda umesto da takav naglasak stavimo na ponudu litijuma ili drugih sirovina, možemo pogledati potražnju. Na primer, davanjem prioriteta kružnosti nad ekstrakcijom primarnih resursa, možemo u velikoj meri smanjiti potrebu za kopanjem više resursa. Politička akcija za ograničavanje globalnog zagrevanja je neophodna i hitna. To znači da moramo pronaći najbrže puteve do dekarbonizacije. Ali to moramo učiniti na manje materijalno intenzivne načine. Možemo graditi gradove koji manje zavise od automobila, povećati javni prevoz, promovisati šetnju ili poboljšati mikro e-mobilnost. Na primer, biciklizam je deset puta važniji od električnih automobila za postizanje gradova sa nultom nulom. Druga rešenja uključuju urbane rudarske inicijative koje nas vode prema kružnijim društvima. U inspirativnom primeru iz Antverpena, 70 stvaralaca sakuplja otpad iz grada i pretvara ga u široku paletu proizvoda: lampe od starih kotlova i stolice od papira i piljevine za ceo džez klub.

Rešenja

Rešenja postoje, samo nam treba politička volja.

Iskoristivši većinu resursa koje imamo, evropski gradovi mogu u velikoj meri da smanje uticaj koji stvaraju na evropske ruralne zajednice i zemlje sa niskim prihodima u kojima je

predviđeno da se održi većina rudarskih projekata.

Međutim, potrebne su i šire mere politike. Za početak, EU bi trebalo da se dogovori o stvaranju glavnog cilja za smanjenje svog materijalnog otiska i nastavi da promoviše mere usmerene na energetska efikasnost, recikliranje, zamenu materijala, upotrebu inovativnih materijala i promociju održivih životnih stilova.

Drugi način da se to postigne je da se energetska prelaz posmatra kroz sočivo za zaštitu životne sredine. Dajući zajednicama pravo da odbiju rudarskim projektima uzimajući inspiraciju iz već ugrađenih protokola u međunarodno pravo, kao u slučaju Slobodne, Prethodne i Informisane saglasnosti za domorodačke narode, teret energetske tranzicije neće morati biti sveden -uticaj na zajednice širom sveta. Ovo se može pozabaviti trenutnom neravnotežom moći između rudarskih kompanija, vlada i zajednica, a budući zakon o horizontalnoj dubinskoj pažnji EU može pružiti takvu priliku. Zabrana rudarskih projekata u okviru ili u blizini zaštićenih područja je neophodan korak napred.

Pa može li rudarstvo ikada biti zeleno? Možda to nije pravo pitanje. Umesto toga, trebalo bi da se zapitamo, kako da promenimo način na koji funkcionišu naša društva? Kako možemo stvoriti ekonomije blagostanja? Ili možda ambicioznije, kako se odmaknuti od potrebe za rastom ekonomije? Tek tada možemo shvatiti koliko nam je potrebno za kopanje. Na kraju, pristojan život nas ne mora i ne sme koštati zemlje.

Izvor: theecologist.org